

Пейо К. Яворов – Живот и творчество

23.04.2019, 11:31 ч.

ПЕЙО К. ЯВОРОВ – ЖИВОТ И ТВОРЧЕСТВО

Пейо Тотев Крачолов е роден на 1 януари 1878 г. в град Чирпан. Израства като странно, чувствително и затворено в себе си дете, предпочитащо уединението пред шумните детски игри. Първоначално учи в родния си град, а след това – две години в Пловдивската гимназия. Баща му обаче решава, че е научил достатъчно, и му определя по своя воля една професия, която ще му тежи години наред. **„Още от първата стъпка в телеграфо-пощенската станция – си спомня сестра му - като че влезе в затвор, окован във вериги, и не се пропи от друго чувство до напускането. Винаги говореше за съдбата с едно потискащо чувство на гнет и омраза, макар и да беше иначе съвестен в работата си.“** Така петнадесетгодишното умно, будно, талантливо момче, чийто дух жадува за познание, е обречено по цял ден да седи зад телеграфа – едно убийствено и омерзително ежедневие.

От 1893 до 1900 г. Пейо Крачолов работи като телеграфист първо в Чирпан, а после в Стара Загора, Сливен, Стралджа, Поморие. През деня е зад телеграфа, а нощем чете, попълва празнините на недовършеното образование, самоусъвършенства се. В този период се увлича и по идеите на социализма – нови и завладяващи, притегателни за голямата част от българската интелигенция в края на XIX и началото на XX век. Д-р Кръстьо Кръстев открива срамежливия и стеснителен чирпански младеж за българската литература, а Пенчо Славейков го посвещава в нея с псевдонима Яворов. Големият успех идва с поемата **„Калиона“**, която прави впечатление на творците в кръга **„Мисъл“** и проправя пътя на младия поет към София. Когато обаче попада в столичната културна среда, той скоро се чувства отчужден и неудовлетворен и мисли за ново поприще - освобождението на Македония. Преди да се отдаде на борбата обаче, Яворов изживява своя творчески триумф. Излизането на първата му книга **„Стихотворения“** (1901 г.) се превръща в истинско литературно събитие. Отзивите са повече от ласкави. Критиката приветства младия поет и вещае светло бъдеще за безспорния му талант. Яворов вече е част от великата четворка (заедно с Пенчо Славейков, д-р Кръстев, Петко Тодоров) и съредактор на „Мисъл“. Духът му обаче е неспокоен, неудовлетворен, търсещ друго поле за изява. В писмо до свой приятел поетът пише: **„Целият мой вътрешен мир е в развалини; ако не намеря религия, която би ме вдъхновила, аз съм загубен“**.

И Яворов намира своята религия, новата си вяра в борбите на македонските българи за освобождение. В тези борби открива и нов стимул за творчество, по ботевски обвързвайки поезията с дейността, с активната жизнена позиция.

След завръщането си от Македония Яворов е назначен за учител в София. Работи известно време и като библиотекар, а впоследствие като поддиректор на Народната библиотека.

Следват години на интензивен духовен живот за Яворов и опит за обогатяващ „диалог“ с европейската култура. Поетът предприема двумесечно пътуване в Женева, Виена и Париж. През 1905 г. е близък приятел с поетесата Дора Габе, а от 1906 г. датира познанството и любовта му

към Мина Тодорова – девойката с лъчистите очи, превърнала се в спасителен бряг за поета в периода на упадък на всички ценности. Шестнадесетгодишната Мина е колкото реална, толкова и идеална любов за Яворов, негова връзка със света. Това е идеалът, който е нужен на твореца, за да не загуби почвата под краката си, за да има своята опора, своя нравствен ориентир в един бездуховен свят.

В този период Яворов чете и се учи от модерните поети символисти. За това допринася и деветмесечната му командировка във Франция, която прекарва в град Нанси заедно с Елин Пелин. Тук Яворов усилено чете модерните европейски поети, а когато се завръща в България, издава стихосбирката си **„Безсъници“**. С някои поетически текстове тази книга поставя началото на българския символизъм (заедно с лириката на Теодор Траянов).

В периода 1908 - 1913 г. Яворов е драматург на Народния театър, като в същото време продължава активно да участва в македонското движение. Спомените му от Македония – **„Хайдушки копнения“** – излизат през 1909 г., а през 1910 г. издава книгата си **„Подир сенките на облаците“**, в която прави подбор на най-доброто от предишните. След тази стихосбирка не създава нито едно ново стихотворение.

През 1910 г. Яворов е командирован в Париж, за да изучава отблизо театралното дело. По същото време в един санаториум на Атлантическия океан изживява последните си дни безнадеждно болната Мина. Опитите на поета да я види, остават напразни. След смъртта на любимата Яворов започва да пише драмата **„В полите на Витоша“**. Когато се завръща в България, я поставя на сцената на Народния театър. Там се играе и втората му драма **„Когато гръм удари, как ехото заглъхва“**.

1912 година е съдбовна за твореца. Това е годината, когато се жени за Лора Каравелова, за да постави началото на един драматичен и обречен брак. Любовта на Лора към поета е ревнива, обсебваща, изпепеляваща и я води към самоубийството. Според думите на Тончо Жечев: **„... това, което тази жена не можеше да постигне в живота, го постигна в смъртта. Тя погуби два живота, за да възтържествува любовта. Техните две имена се сляха завинаги, обкръжени от светлината на поезията и легендата“**.

Съкрушен от смъртта на Лора, Яворов прави опит за самоубийство, прострелвайки се в слепоочието. Остава жив, но прогресивно и необратимо ослепява. Опозорен от мълвата, че той е убиецът на жена си, отхвърлен от обществото, останал без средства и без приятели (с малки изключения), творецът води окаяно съществуване, което гордият му дух не може да понесе. Оклеветен, обезверен, отчаян, Яворов слага край на живота си (1914 г.).

Най-трагичният поет на България оставя на поколенията своето предсмъртно писмо послание, в което настоява за **„напечатването на всички документи по делото“**, за да възтържествува Истината. Завещава ни и едно благородно Дело, по ботевски всеотдайно и жертвоготовно, за да възтържествуват Свободолюбието и Дългът. Завещава ни и едно уникално творчество, за да възтържествува Словото.